

Grundtvigs skolevej

Merethe Roos

Thorstein Balle, *Grundtvigs skolevej. Bidrag til en forståelse av fenomenet 'Grundtvigs virkningshistorie' - belyst gjennom begrebsanalyse og empiriske undersøkelser af Grundtvigs virkning i folkeskolen i perioden 1930 til 1960*, Aarhus, Aarhus Universitets Forlag 2022, 499, 95 kr.

I boka *Grundtvigs skolevej. Bidrag til en forståelse av fenomenet 'Grundtvigs virkningshistorie' - belyst gjennom begrebsanalyse og empiriske undersøkelser af Grundtvigs virkning i folkeskolen i perioden 1930 til 1960* undersøker Thorstein Balle Grundtvigs innflytelse på den danske folkeskolen. Balles tese er at Grundtvigs virkningshistorie i folkeskolen i tidsperioden som er angitt er betinget av ulike former for bruk, eller med andre ord, ulike "Grundtvig-figurer". Disse "Grundtvig-figurene", som kommer i tillegg til den "historiske" Grundtvig (1783-1872), bestemmes som "teksten Grundtvig", "symbolet Grundtvig", "resepsjonen Grundtvig", "Grundtvigs arvtagere" og "konstruksjonen Grundtvig". Ingen av disse Grundtvig-figurene er entydige. For eksempel er "teksten Grundtvig" forutsatt av at Grundtvig utviklet seg gjennom forfatterskapet, og at Grundtvigs tekster brukes forskjellig avhengig av hvem som bruker tekstene. Likeens er "resepsjonen Grundtvig" bestemt hva hvem som fortolker.

Og med dette utgangspunktet er Balles formål først og fremst å undersøke hvordan Grundtvigs anvendes inn i folkeskolen i årene mellom 1930 og 1960, eller med andre ord: hvordan Grundtvigiansk tankegodt har blitt en del av skolens strukturer, lovbestemmelser, faglige innhold og verdier. Undervisningsminister Jørgen Jørgensen (1888-1974), som hadde avgjørende innflytelse på danske skolelover på 1930, -40 og -50-tallet, får dermed stor betydning i Balles bok. Forfatteren går grundig til verks i diskusjonene av Jørgensens betydning som lobbyist, folketingsmedlem og undervisningsminister, på bakgrunn av grundige analyser av en rekke tekster. Det metodiske grepet er basert på ti diskursmarkører som kan identifisere en grundtvigsk skoletenkning, "etableret på grunnlag af en tolkning av så vel Grundtvigs grundopfattelser som den grundtvig-kold-

ske skoletradisjon” (s.158). Disse ti diskursmarkørene er 1) livsopplysning, 2) det hele mennesket, 3) det levende ord, 4) historisk-poetisk undervisning, 5) levende vekselvirkning, 6) opplivelse og opplysning, 7) fellesskap av individer, 8) skolen som hjemmets forlengelse, 9) troen er ikke en skolesak og 10) lokal og individuell frihet i forhold til staten. På samme måte identifiseres åtte diskursmarkører for å kunne spore mulig påvirkning på lærerutdannelsen: 1) forestillingen om seminarlederens personlige og karakttermessige utvikling, 2) forestillingen om at det eksisterer en særlig dansk lærerutdanningstradisjon, 3) forestillingen om at lærerutdannelsen skal være særlig rettet mot klasselæreren, 4) nedprioritering av eksamen eller karakterer, 5) innrømmelse av stor frihet for det enkelte seminar, 6) manglende elitisme, 7) folkelæreridealet og 8) selvstendighet fremfor kontroll og påhør (s 442-444). Disse diskursmarkørene gir et gode grunnlag for å kunne drøfte dimensjonene i den grundtvigianske innflytelse i den undersøkte perioden, i dansk politikk så vel som i den praktiske utdannelsen av lærere. Balles argumentasjon for hvordan grundtvigianske tanker, ideer og verdier har preget dansk skolepolitikk og undervisningstradisjon i en avgjørende periode i det 20. århundre blir dermed transparent, og gir leseren mulighet for å gjøre seg opp sine egne meninger om forholdet mellom empiri og konklusjon. Boka har også et “omriss” av Grundtvigs virkningshistorie i perioden fra 1960 til i dag, men dette er mer som et appendiks å regne, og når ikke opp til nivået av grundighet som preger bokas hoveddel.

Balles store og monumentale verk (boka teller totalt over 600 sider) har sine sterke og mindre sterke sider. En av de sterkeste er allerede antydnet over, en imponerende grundighet kombinert med et metodisk rammeverk som tydeliggjør sannsynlige (og ikke sikre) påvirkninger. Denne sannsynligheten, som er et bærende premiss i Balles verk, er og bør være (men er ikke alltid) et grunnpremiss i all humanistisk vitenskap. Kombinasjonen av diskursmarkører og grundighet er dermed forbilledlig. En annen styrke ved boka er den imponerende oversikt Balle viser over tidligere analyser og undersøkelser av Grundtvig, og evnen til å sette disse analysene inn i større systemer.

Men i grundigheten ligger også bokas mindre sterke sider. Lest med norske øyne er dette en vanskelig tilgjengelig bok, fordi den forutsetter en inngående kjennskap til dansk historie. historiefortolkning og grundtvig-resepsjon som neppe kan forventes å eksistere utenfor de mest innvidde

kretser. Slike kretser må forutsettes å være betinget av nasjonale diskurser, ikke minst gitt Grundtvigs store betydning for det danske nasjonalnarrativ og danske nasjonalmyter. Bokas vanskelige tilgjengelighet forsterkes av Balles hang til å bruke forkortelser, både på figuranter og metodiske grep. Her brukes forkortelsene GV, GDM, GDML og JJ (for å nevne noen svært få) med den største selvfølgelighet, og leseren må stadig minne seg selv på at bokstavene (i dette tilfellet) betyr Grundtvigs virkningsforhold, Grundtvigske diskursmarkører, Grundtvigske diskursmarkører på lærerutdanningsområdet og Jørgen Jørgensen. Slike forkortelser forvirrer mer enn det forenkler, særlig når de er brukt i den utstrekning som Balle gjør i denne boka. Balles utgivelse blir også utilgjengelig gjennom at det er valgt et avhandlingsformat heller enn en narrativ framstilling. Dette gis for eksempel ved at problemstillinger deduseres fram, heller enn at de diskuteres kontekstuellet. Det kan også stilles spørsmål ved den metodiske tilnærmingen, selv om den (som nevnt over) fungerer godt. Hvorfor brukes diskursmarkører, og ikke pragmatiske tilnærminger (som for eksempel Quentin Skinners teorier) eller begrepshistorie ala Reinhart Koselleck? De metodiske valgene burde vært begrunnet bedre enn hva som gjøres i denne boka.

Disse innvendingene hindrer imidlertid ikke inntrykket av et svært solid og grundig verk basert på imponerende og transparente analyser. Boka kan stimulere til videre diskusjoner av hva som har påvirket og påvirker dansk skole.
